

De Eraut

van de

Gereformeerde Kerken in Nederland.

Het auteursrecht van den inhoud van dit blad wordt verzekerd overeenkomstig de wet van 25 Juni 1881 (Staatsblad No. 124.)

Zondag 1 December 1907. No. 1561.

Dit blad wordt geregeld des Vrijdags aan de geabonneerden verzonden.
Bijdragen van medewerkers, ingezonden stukken en alles wat verder den inhoud van dit blad betreft, te adresseren aan de REDACTIE, Abonnementen en Advertenties aan de ADMINISTRATIE; Bureau: Warmoesstraat 96, te Amsterdam.
Inzendingen, die later dan Donderdag 's namiddags te 12 uren worden ontvangen, kunnen voor het nummer van die week niet meer in aanmerking komen.

Abonnementen: franco aan huis, per drie maanden f 1.20, voor België per jaar f 5.30 bij vooruitbetaling, voor het verdere Buitenland en Ned.-Indië per jaar f 6 bij vooruitbetaling. Afzonderlijke nummers f .10. Abonnementen worden aangegane door het Bureau te Amsterdam, Boekhandelaren, Postdirecteuren enz.
Advertenties: van 1 tot 6 regels f 1.20, voor elk regel meer f .20.
Aanvragen en vermelding van leedgaven f .12 per regel.

Pro Kiege.

TWEDE REEKS.

XI.

Voorts zag ik in de nachten, en zie, er kwam een met de wolken des hemels, als een menschen zoon, en hij kwam tot den Oude van dagen, en zij deden hem voor Dien naderen.

En hem werd gegeven heerschappij, en eere, en het koninkrijk; dat hem alle volkeren, natien en tongen eeren zouden; zijne heerschappij is een eeuwige heerschappij, die niet vergaan zal, en zijn koninkrijk zal niet verdorven worden.

Daniel VII : 13, 14.

Christus' Koningschap vervangt de heerschappij des Vaders niet, maar strekt haar tot instrument. Het is door de Koninklijke Majesteit van den Christus, dat het Koningschap van den Drieëenigen God tot zijn recht komt. De profetie van Israel en Jezus eigen aansluiting aan Israel bevestigen dit. Hij is niet maar onze Middelaar, maar ook de Messias. Op zichzelf liet het zich zeer wel denken, dat de Zoon Gods onze natuur had aangenomen door een nieuwe schepping als in het Paradijs. Waarom kon op zichzelf het Woord niet vleesch worden, zonder juist aansluiting te zoeken aan het bestaande menschelek geslacht? Ook elders bespreken we de vraag, waarom God de Heere, na den val van dit geslacht in zonde, dit menschelek geslacht niet vernietigd heeft, en er een ander geslacht, een nieuw geslacht, voor in de plaats had gesteld. Doch dit is niet geschied. Er mogen verschijningen hebben plaats gehad, waarin de Heere aan Abraham, aan Hagar of aan Jacob verscheen in een menschelek gedaante, maar dit ging voorbij. Het bleef niet. Het was niet de Vleeschwording. Die Vleeschwording zelf daarentegen is een rechtstreeksche aansluiting aan het bestaande, aan het in zonde verzonken menschelek geslacht, en in dat menschelek geslacht bepaaldelijk aan Israel als natie, en in Israel nader aan het Huis en geslacht van David, en in Davids Huis aan Maria, de gezegende onder de vrouwen. Naast die geslachtslijn in Israel loopt nu in datzelfde Israel de profetie. Tweeërlei lijn loopt alsoo evenwijdig. En wordt uit ons geslacht een enkele tak afgezonderd in Abraham, die vader aller geloovigen zal zijn, en aan dien tak tot Davids Huis uit, en aan dat Huis van David is Maria ten slotte de ontkomende bloem. Dat is, als we ons zoo mogen uitdrukken, de lijn naar het vleesch. Maar daarnaast loopt een geheel andere lijn, doordien er van het Paradijs af een Messias in de profetie opkomt, die straks door Abraham zich aan datzelfde Israel hecht, en dat is de lijn niet van het vleesch, maar van den geest. Die twee nu, die lijn van het vleesch en die lijn van den geest, niet ge in Israels historie nu eens als door elkander gevlochten, en dan weer naast elkaar loopend, een enkel maal zelfs tegen elkaar inwringend. In David zijn ze als één, met Rehabeam raken ze uit elkaar, in Manasse botsen ze. Maar zijn beide lijnen tenslotte tot haar volinding gekomen, en verschijnt Messias aan de oevers van den Jordaan, te Kapernaum en in Jerusalem's tempel, dan is er een aansluiting van Gods zijde niet alleen aan onze menschelek natuur, maar tevens aan het bestaande menschelek geslacht tot stand gekomen.

Het paradijswerk Gods wordt niet te niet gedaan, om er een tweede scheppingswerk voor in de plaats te stellen. Satan voert niet het eerste paradijsgeslacht als buit weg, zoodat God de Heere, na de eerste mislukking, het met een tweede geslacht beproeven moet. Neen, omgekeerd wordt dat eerste paradijsgeslacht, zoo melancholisch als het is, aan satan ontrukkt, daarna van zijn melancholische gereinigd, en, na aldus gereinigd te zijn, in het rijk der heerlijkheid opgenomen. De Vleeschwording was uit dien hoofde de aansluiting aan een zondig geslacht. Juist de zondige staat van dat geslacht was oorzaak, dat God de Heere in dat geslacht niet alles en in allen kon zijn. Zoo kon de geestelijke heerschappij van God Drieëenig over dit geslacht nog niet rechtstreeksch zijn. En hier lag de noodzakelijkheid van het optreden van een tusschenschakel, van een Messias, die eenzijdig zelf God, anderzijds lid van dat bestaande menschengeslacht zou zijn; die Hoofd zou wezen van dat geslacht, voorzover het herboren werd; en juist dit komt tot stand

en tot openbaring in Christus Koninklijke heerschappij. Hier zijn twee perioden wel te onderscheiden. De eerste is het tijdperk, dat met Bethlehem begint en dat eindigen zal als het jongste gericht gehouden is en het rijk der heerlijkheid ingaat; en daarop volgt dan de tweede periode, als het rijk der heerlijkheid er is, en op een nieuwe aarde, en onder een nieuwen hemel, niets meer bestaat dan de herboren menscheid. In de eerste periode treden zonde en genade naast elkander op, en overwint de genade wel, maar zonder dat de zonde en al haar demonische macht nog uitgeroeid en weggebrand is. De laatste vijand is nog niet overwonnen. De worsteling, die strekt om al de vijanden Gods aan de voeten van den Messias te onderwerpen, gaat nog altoos door. Maar eens heeft dit uit. Dan zal de macht van satan en van zonde geheel overwonnen niet alleen, maar ook te niet gedaan zijn. Dan zal het menschelek geslacht, benoed en geschud, aan zijn nieuwe uitspruitel onzondig en rein zijn uitgeschoten, en dan heeft de worsteling uit, om het rijk van eeuwigen vrede te doen ingaan. In de eerste periode de kring van het Godsrijk, die zijn voorafschaduwende vindt in David den held, die de strijd der Godsrijdt, en daarna de tweede periode van Christus Koninklijke heerschappij, die voorafgebeeld was in het vrederijk van Salomo. Die eerste periode duurt nu nog. In die periode verkeert ook het thans levend geslacht. De heraanluiting van het geestelijk leven van ons geslacht aan God Drieëenig bestaat alsoo wel in Christus en door hem in zijn leden, maar nog niet aan ons geslacht als zoodanig. Vandaar de tusschenheerschappij van den Christus, als een instrumentele heerschappij, waarin de Verlosser het zondige in ons dekt, en zelf één met den Vader is. Maar heeft de strijd, de worsteling eens uit, en is een voor al de zonde teniet gedaan, dan sluit de Vader zelf aan het herboren geslacht aan, en zal God Drieëenig alles en in allen zijn, d. w. z. niet maar in enkelen uit ons geslacht, maar in heel ons menschelek geslacht als zoodanig. En wel blijft de Christus ook dan nog het Hoofd van die herboren menscheid en de Koning van dit geslacht als zijn volk, maar de tusschenschakel valt dan weg. De aansluiting zal alsdan een volkomen zijn. God en zijn menscheid in Christus één. „Zij allen één, gelijkwerzij Gij Vader! in mij en ik in U.“ De verhooring en toepassing van het hoogepriesterlijk gebed, niet meer gelijk nu op de enkelen, maar op hetgeen God in de schepping van ons geslacht, als doel van zijn heilig Koninkrijk, zich voor oogen had gesteld.

De Messias treedt daarom niet plotseling na het paradijs in ons geslacht op, maar aan zijn komst gaat een lange voorbereiding vooraf. En wel naar het vleesch in Abraham en zijn zaad, in het volk van Israel, in den stam van Juda, in het Huis van David, in het geslacht waaruit Maria geboren werd, en tenslotte in de persoon van Maria als de moedermaagd. En daarnaast loopt dan van het paradijs af de geestelijke lijn in de profetie, die eveneens over Abraham op het volk Israel gaat, en in dit volk zich voortzet tot op den tijd toen Davids Huis lag neergeworpen, het grooter deel van Israel in ballingschap omwierf, en zelfs de tempel verwoest was. En nu is het in deze profetie opmerkelijk, dat ze gestadig tweeërlei profeteert, enerzijds het herstel van Gods eigen heerschappij over zijn volk, maar ook anderzijds de komst van een Messias, van een tusschenpersoon, van een Middelaar, die tusschen God en zijn volk zal staan, en aanvankelijk zelf het koninklijk bewind zal voeren. Ook hier dus de beide momenten. Eenzijdig, dat God zelf koning moet zijn, en anderzijds dat er een Messias optreedt die uitsluitend voor God en tot Zijn eere deze koninklijke heerschappij in zijn Naam uitoefent, zonder dat er ook maar één oogenblik van een tegenstelling tusschen deze beide sprake komt. Ook in de heerschappij van den Messias is het de heerschappij Gods die zich handhaaft. In Psalm 96 wordt de komst niet van een Messias, maar van Jehovah zelf aangekondigd: „Jehovah regeert; ook zal de wereld bevestigd worden, zij zal niet bewogen worden. Hij zal de volken richten in alle rechtmatigheid. Dat dan de hemelen zich verblijden en de aarde zich verheuge, dat de zee bruiset met hare volheid voor het aanzicht van Jehovah, want Hij komt, want Hij komt om de aarde te richten.“ En venroo in Psalm 98: „Juicht voor Jehovah, gij gansche aarde, roept uit van vreugde, en singt vroolijk en psalmzingt voor het aanzicht des Heeren, want Hij komt om de aarde te richten. Hij zal de wereld richten in rechtmatigheid en de volken in rechtmatigheid.“

Bij Jesaja heet 't eveneens: „Ulieder God zal ter wrake komen met de vergelding Gods. Hij zal komen en u allen verlossen.“ Nog sterker klinkt het in Jesaja 40: „O, Sion, gij verkondigster van goede boodschap, het uw stem op met macht, vrees niet, zeg den steden van Juda: Zie hier is uw God. Want ziet, de Heere Jehovah zal komen tegen den sterke en zijn arbeidsloon is voor Zijn aangezicht.“ Of ook in Jesaja 52: „Jehovah zal voor ulieder aangezicht heen trekken, en de God van Israel zal uw achtertocht wezen“. Niet anders betuigt de Heere het bij Ezechiel: „Zoo zegt de Heere Jehovah: niet ik, ja ik zal naar mijn schapen vragen en zal ze opzoeken, gelijk een herder zijn schapen opzoekt.“ Duidelijk en klaar alsoo de gedurige aankondiging, dat het Jehovah zelf is, die tot zijn volk zal naderen, en die zijn Koninklijke heerschappij zal doen gelden. Heel de Openbaring door altoos die eene gedachte: in de zonde breekt zich de mens uit de gemeenschap met zijn God los, maar God zal die gebroken gemeenschap heelen. De mens van God afgeweken, maar God den afzidelenden mensch weer opzoekende, nagaande, opspoorende, en niet rustende eer de oorspronkelijke gemeenschap volledig zal zijn hersteld. Toenadering van den Vader der geesten tot den geest des menschen is het kort begrip van heel het Openbaringswerk. Heeft satan te ontrouwen, God zelf gaat hier tegenin, en rust niet eer de mensch weer in aanbidding zich aan de voetbank zijner voeten nederbuigt. Daarom kan er nooit sprake van zijn, dat de tusschenkomende Koninklijke heerschappij van den Christus de Koninklijke heerschappij van God Drieëenig vervangen of inperken zou. Geheel de Openbaring schijnt slechts één doel, en dat eene doel is juist, de volledige heerschappij van God over den mensch, dien Hij naar zijn beeld schiep, te herstellen.

Doch gaat nu de Schrift over tot de verklaring hoe, op wat wijze, deze herstelling van Gods heerschappij over den mensch zal plaats grijpen, dan wordt reeds van het paradijs af het uitsicht geopend, dat dit alleen tot stand kan worden gebracht door den Zoon des menschen, in de paradijsbelofte als het Vrouwenzaad aangekondigd. En hiermee schuilt de Schrift de profetie van Jezus instrumenteel Koningschap als tusschenschakel in de profetie van Gods komen tot zijn volk. Die ingeschoven profetie verbreidt zich dan steeds meer, tot ze in Israel het karakter der Messiaansche profetie aanneemt, d. i. de voorzegging wordt van een Koningspriester, uit Israel geboren, die zijn heerschappij over alle natien en volken zal uitstreken, en na harde, bange worsteling, waarin hij eerst zelf ondergaat, ten leste het oordeel zal houden, en daarna het rijk van den eeuwigen vrede zal doen ingaan. En nu vereenigen zich gedurig in de profetie beide gedachten, zoodat dat Jehovah zelf zijn volk zal regeren, als dat Jehovah zelf dat doen zal door den Middelaar. Van den éénen kant heet 't dan: „Ik, Jehovah, zal mijne schapen gelijk een herder opzoeken“, maar tegelijk van den anderen kant: „Ik zal een herder over hen werkelijken, die zal ze weiden, mijn knecht David zal herder over hen zijn.“ Of ook beide saam in Ezechiel 34: 24: „Ik, Jehovah, zal hun God zijn, en mijn knecht David een koning in hun midden“. De twee denkbare alzo, van een rechtstreeksche en van een instrumentele heerschappij, saamgaande, zonder elkaar uit te sluiten. Ook in de heerschappij van den grooten Koning die als Messias verschijnt, zal, is het Gods heerschappij die zich bevestigt.

Diezelfde onderscheiding en saamvoeging van de eigen heerschappij van Jehovah en de opgedragen heerschappij van den Messias toont de historie u voorts in het leven zelf, in den loop der historie. Reeds aan Abraham wordt geopenbaard, dat Koningen uit zijn leden zullen voortkomen. Jacob in zijn zegenlag gewaagt van den Scepter van Juda en van een Sile die komen zal, aan wien de volken zich zullen onderwerpen. Ook Bileam zingt bij Israels optocht naar Kanaän van een „geklink der Konings“ dat bij hen is. Zelfs Mozes wijst reeds op de gevolgen die het optreden van een Koning voor het volk hebben zal. Maar met dit al blijft in het eerste gedeelte van deze historie de Koning zelf uit. De Messias komt nog niet, maar ook zijn voorbeeld of type blijft nog uit. Voorafschaduwend in heel deze historie slechts eene gedachte, en dat is die van Jehovahs heerschappij, Abraham had zeer wel den titel van Koning kunnen aannemen, zoodra hij in Kanaän vasten voet had verkregen. Hij, die niet zijn bondgenooten een veldslag tegen Kedar Laomer leverde en hem versloeg, was voor

't minst even machtig als Melchizedek, die den titel van Koning van Salem voerde. Ook vele andere Koningen van dien tijd waren in die streek stellig minder machtig dan Abraham. Toch is er van het aannemen van den Koningsstiel geen sprake. Hetzelfde ziet men bij Isaac, en daarna bij Jacob. En nog sterker in wat ge ontwaart bij den uittecht uit Egypte. In dien tijd was het geslacht van Abraham reeds tot een groot en talrijk volk uitgewassen, dat gewapende troepen van duizenden en tienduizenden in het veld kon brengen, en dat volk heeft een hoofd, Mozes. Niet Aäron, de priester, maar Mozes blijft tot zijn sterfven toe de leider en aanvoerder van heel het volk. Niet in patriarchalen zin, want van familiewege kwam hem deze gezagsoefening niet toe, maar krachtens aanstelling van Godswege. Niets zou dus meer voor de hand hebben gelegen, dan dat Mozes den vorstelijken titel had aangenomen of ontvangen. Maar ook hier blijft het Koningschap nog uit; iets wat te sterker spreekt, omdat Mozes het volk niet alleen geleid en gered, maar ook georganiseerd en onder vaste wetten gebracht heeft. Maar onder dit alles blijft het in Israel zuivere en rechtstreeksche Theocratie, Jehovah zelf is Israels Koning, en er is geen Koning onder Hem. Na Mozes dood treedt Jozua als energiek veldheer op. Hij overwint de meeste toenmalige Koningen van Kanaän, en neemt hun steden en sterkten in, maar ook hij voert geen Koningsstiel. Jehovah alleen wordt in Israel als Koning geëerd. Onder de Richters is het niet anders. Richter na Richter treedt op, en wordt in breder of enger kring als leidman geëerd, maar de Koningsidee komt alleen bij Abimelech in Sichem op, en heeft op het vrome volk nog geen vat. Eerst onder Samuël wordt dit anders. Toen deze Zienaar onder werd, begon het volk andere behoeften te gevoelen, en toen riep het om een Koning, „gelijk de andere volken hadden“, en van dit oogenblik treedt de Koninklijke macht onder Israel op, in onderscheiding van de Koninklijke heerschappij van Jehovah. Toch komt juist hierbij de tegenstelling uit tusschen wat een Koning op aarde heette, en hetgeen in de Messiaansche profetie de van Godswege bedoelde, en in aardach voorbeeld afgeschaduwde Koning zou zijn.

Het Koningschap, gelijk de andere volken dat kenden, is met het Koningschap van Jehovah in onverzoenlijken strijd. Tot Samuel wordt het onomwonden gezegd: „Zij hebben niet u verworpen, maar ze hebben Mij verworpen, dat Ik geen Koning meer over hen zij.“ De Koning, die eerst optreedt, is dan ook een finale misleiding. Saul's Koningschap staat niet alleen tegenover Jehovah's Koningschap, maar ook tegen het Messias-Koningschap lijnrecht over. Hij gaat dan ook onder, en zijn Koningschap gaat te niet. En nu eerst begint God zelf het voorbeeldende Koningschap van Israel op te richten. „David, Isa's zoon, wordt van achter de kudde geroepen. Hij wordt gezalfd en gesterkt om Israel's strijden te voeren, en in weerwil van allen tegenstand wordt tenslotte zijn Koningschap door heel Israel erkend, en deze Koning gekroond met de verbondsbelofte, dat God hem een Huis zal bouwen, en dat in dit Davidisch Huis het Koningschap eens een duurzaam en eeuwig karakter zal aannemen. Maar met dit door God zelf ingezette Koningschap valt de Theocratie niet. Jehovah blijft de Koning Israel's, en David „als de man naar Gods harte“ oefent zijn hooge heerschappij uit. Na hem verschijnt nu in Salomo, zijn zoon, de tweede fase van het voorbeeldend Messias-Koningschap. De eerste fase zou zijn strijd en worsteling. Daarna zou in de tweede fase de heerlijkheid van den vrede onder den Messias-Koning doorbreken, en het is deze toekomstige heerlijkheid die in Salomo's regeering wordt afgeschaduwde. Terstond daarop echter wordt aan Israel alle illusie benomen, alsof in Davids natuurlijk Huis het Messiasrijk reeds gekomen ware. Reeds bij Rehabeam wordt het ideaal van het Messias-Koningschap losgemaakt van de werelike monarchie te Jerusalem. De grootste helft van het volk valt af. De afgezonderde weer hand over hand toe. Er zijn Koningen uit Davids huis, die hierin meegaan, en dat boos kwaad van afval van Jehovah zelfs aanvakkert. Tusschen deze in staan dan de betere koningen, die weer de Theocratie herstellen, opdat de duurzaamheid van het verbond van God met David blijve. Maar hoe hoog ook enkele der Koningen stonden, dit besef dringt toch altoos tot het vrome volk door, dat in deze reeks van Koningen de werkelijke Koning niet verschijnt. Vanzelf scheidt diensgevolge de profetie van Jezus Koningschap zich afmeer van het reële Koningschap te Jerusalem af, neemt een ideaal-geestelijk karakter aan,

en kweekt de verwachting van een Messias, die straks als door een wonder komen zal, en in wien God zelf tot zijn volk zal naderen.

Maar inmiddels gaat de afscheiding van het ideaal van datgene wat voor oogen was, nog verder, daar ook ten slotte heel het Koningschap in Davids Huis ondergaat, het volk zelf in ballingschap wordt uitgedreven, en de tempel op Sion wordt verstoord. Nu is in het Heilige land alles weg. Er is geen Koning meer, er is geen vrij volk meer, er is geen Theocratie meer, er is geen tempel meer en geen offerande der verzoening. Krachtiger nu kon Israel niet uit de werkelijkheid naar het ideaal gedreven worden. En het is vooral dank zij de ballingschap, dat de Messias-profetie van Jezus Koningschap als van boven komende, als geestelijk van karakter, en als bestemd om een heerschappij over alle natien te zijn, steeds helderder en klaarder in de profetieën door breekt. Ook in de Psalmen en bij de eerste Profeten vindt ge wel klare aanduidingen die hierover geen twijfel laten, maar in den aanvang is de Messias-profetie van Jezus Koningschap nog in een mystieke sluier gehuld, en het is eerst onder en na de ballingschap, dat tegelijk en het ideale en het persoonlijke karakter van het Messias-Koningschap vaste gestalte verkrijgt. Het wordt daardoor van Davids Huis niet losgemaakt. Veleer wint de overtuiging dat de Messias een Spruit uit Davids huis zal zijn, bestendig aan zekerheid. Maar de aardse luister verbleekt, en de groothed van den Messias-Koning gaat onder in den Man van Smarte, van den „Herder die doorboord zal worden.“ Al wat bleef is een afgehouwen tronk, en uit die tronk zal een rijke voortkomen. De idee der verzoening, de idee van den priester vermenst zich met de Koningsidee, en de Majesteit van den Koning die komen zal, wordt niet meer ontleend aan Salomo's elpenbeenen troon, noch aan Davids krijgstrophen, maar aan zijn hooger oorsprong. De Goddelijke natuur van dezen ideaal-Koning begint door te schitteren. „Daarom heeft u, o God, uw God gezalfd met vreugdeolie.“ Goddelijk groot, naar de wereld veracht en door de wereld uitgeworpen, zal deze Koning zijn. De Messias wordt de lijdende Messias op aarde. Er mengt zich een ondergang in smarte en in dood in de gestalte die de profetie u teekent. Van Israel wordt daardoor zijn beeld losgemaakt. Het wordt een heerschappij die alle natien zal omvatten, maar een heerschappij, waartoe hij eerst door uit den dood op te staan, geraken kan. Daarna eerst wordt de strijd tegen alle boosze machten aangebonden, en eerst als die laatste strijd zal volstreken zijn, kan de heerlijkheid uitbreken van het vrederijk, dat door Profeet na Profeet bezongen wordt.

Doch inmiddels waren vier eeuwen verlopen, eer de aldus rijk ontplooide Messiasbelofte in vervulling ging. In die vier eeuwen was de stem der Profetie verstomd, was Israel als volksstaat in geheel anderen vorm opgetreden en weer ondergegaan, en hiermee had zich de Messias-verwachting van Israel geheel gewijzigd. Wat in de Profetie almeer een geestelijk, universeel en ideaal karakter had verkregen, is in den loop der vier eeuwen weer nationaal ingetrokken, en zakelijk opgevat. Het werd nu een Messias die komen zou om de Joden te verlossen van hun verdrukkers, van Herodes den Idumeer en van de Romeinse legioenen, die heel het land overheerschten. Zoo ging alle hoogere gedachte weer teloor, alle ideale denkbeeld week, het geestelijke verbleekte; en toen eindelijk de geestelijke Messias zelf verscheen, botsten op elkander deze twee, lijnrecht elkaar uitsluitende voorstellingen: te. Van Jezus zijde een Messias-Koningschap, dat met zijn uitgangspunt in de Goddelijke natuur, de herstelling van Gods opperheerschappij in geestelijken zin over alle natien en volken bedoelde, en daarom door lijden tot heerlijkheid moest gaan; en ze, aan de zijde van het volk de verwachting van de weeroprichting en vrijmaking van den Joodschen volksstaat, om straks met breede legerscharen uit te trekken, en de volken van rondom, evenals in Davids dagen, aan zich te onderwerpen. In de worsteling tusschen die twee lijnrecht tegenover elkander staande voorstellingen is de Joodsche volksstaat toen ondergegaan. Toen de Christus verscheen was, had die volksstaat zijn roeping vervuld en uitgediend, en wat bleef was niet het Jodendom, maar de heerlijkheid van zijn Messias, die wel in den dood onderging, maar juist door den dood te overwinnen, de geestelijke heerschappij van Jehovah over alle natien en volken in zijn eigen persoon grondvestte.